ISSN 1392-6373
SVEIKATOS MOKSLAI
2012, Volume 22, Number 3, p. 155-158

CHIRURGINIŲ PACIENTŲ MOKYMO POREIKIO ĮVERTINIMAS

JOLANTA SONDAITĖ, LORETA BUKARTIENĖ
Respublikinė Kauno ligoninė

Raktažodžiai: *chirurginė slauga, priešoperacinis, pooperacinis laikotarpis, mokymas, dienos chirurgija.*

Santrauka

Paciento mokymas – neatsiejama slaugos dalis, kurios reikia daugeliui pacientų. Jis užima svarbią šiandieninės sveikatos priežiūros sistemos vietą. Pagrindinis vaidmuo, organizuojant sveikatos mokymą, skiriamas slaugytojai. Kad pacientas taptų nepriklausomu ir galėtų savimi pasirūpinti, reikia plėtoti pacientų mokymo sritį ir įvertinti jo poreikį.

Didėjant sudėtingesnių operacijų skaičiui, didėja ir pacientų mokymo poreikis. Šiuo tyrimu siekta įvertinti stacionaro chirurgijos skyrių ir dienos chirurgijos pacientų mokymo poreikį ankstyvuoju pooperaciniu laikotarpiu, taip pat palyginti dienos chirurgijos ir stacionaro chirurgijos skyrių pacientų mokymo poreikį.

Duomenų analizei panaudota statistinio duomenų analizės paketo SPSS 13.0 versija. Hipotezės apie dviejų požymių nepriklausomumą buvo tikrinamos naudojant chi kvadrato (χ^2) kriterijų. Kintamųjų reikšmėms palyginti buvo naudojami procentinių dažnių 95% pasikliautinieji intervalai. Rodiklių skirtumai laikyti statistiškai reikšmingais, kai $p<0,05$.

Tyrimo metu nustatyta, kad chirurginiai pacientai priešoperaciniu laikotarpiu yra mokomi pratimų, kaip išvengti komplikacijų pooperaciniu laikotarpiu. Jiems yra teikiama informacija apie jų priežiūrą ir slaugą. Tačiau paaiškėjo, kad dienos chirurgijos pacientai yra daugiau mokomi ir jiems suteikiama daugiau informacijos nei stacionaro chirurgijos skyriaus pacientams.

ĮVADAS

Sveikatos mokymas – tai kryptinga, planinga ir sisteminga ugdytojų ir ugdytinių sąveika, siekiant suteikti žinių, kaip stiprinti ar grąžinti sveikatą ir kaip apsisaugoti nuo ligų [5].

Pacientas turi teisę gauti išsamią ir adekvačią informaciją apie sveikatą ir jos išsaugojimą, apie gydymą, t. y. informaciją, kuri padėtų jiems tinkamai pasirinkti ir kuri leistų užtikrinti visų pacientų, nepriklausomai nuo išsilavinimo, gyvenamosios vietos, kalbos, vienodą galimybę gauti sveikatos priežiūros paslaugas [8].

Naujausi sociologiniai tyrimai rodo, kad pacientų įtraukimas į sprendimus, susijusius su jų sveikatos problemų sprendimu, didina sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir skatina pacientų pasitikėjimą bei ugdo jų atsakomybę už savo pačių sveikatą [8].

Paciento mokymas – neatsiejama slaugos dalis, kurios reikia daugeliui pacientų ir užima svarbią šiandieninės sveikatos priežiūros sistemos vietą. Daugelis chirurginių pacientų prieš operaciją susiduria su naujais fiziologiniais bei psichologiniais pojūčiais. Chirurginiams ligoniams stresinis poveikis jų psichikai itin akivaizdus. Žymi dalis chirurginių ligonių jaučia baimę, nerimą, širdies darbo sutrikimus. Todėl būtina pacientą psichologiškai tinkamai paruošti operacijai. Pagrindinis vaidmuo, organizuojant sveikatos mokymą, šiandien skiriamas slaugytojai. Kad pacientas taptų nepriklausomu ir galėtų savimi pasirūpinti, reikia plėtoti pacientų mokymo sritį ir įvertinti jo poreikį [4,9].

Darbo tikslas - įvertinti dienos chirurgijos skyriaus ir stacionaro chirurgijos skyriaus pacientų mokymo poreikį.

TYRIMO METODIKA

Tyrimas buvo atliktas 2011 m. sausio – vasario mėnesiais X ligoninėje dienos chirurgijos ir stacionaro chirurgijos skyriuose. Tyrimo imtį sudarė X ligoninės pacientai, kurie gydėsi dienos chirurgijos ir stacionaro chirurgijos skyriuose. Iš viso apklausta 60 respondentų.

Didesnioji dalis apklaustųjų (53 proc.) gydėsi dienos chirurgijos skyriuje ir 47 proc. stacionaro chirurgijos skyriuje. Tyrime dalyvavusių respondentų amžiaus vidurkis 60 metų. Mūsų apklausoje dalyvavo 58% moterų ir 42% vyrų.

Kiekybiniam tyrimui taikytas 29 klausimų klausimynas, kuriame klausimai suskirstyti į tris blokus: 1) instrukcija, 2) diagnostinių kintamųjų blokas (23 uždaro tipo klausimai), 3) demografinių klausimų blokas (6 uždaro tipo klausimai)

REZULTATAI

Vertinant informacijos apie priežiūrą ir slaugą pakanka-

 Adresas susirašinėti: Loreta Bukartienė, el. p. loretabukartiene@gmail.com

mumą, daugiau nei aštuoni dešimtadaliai dienos chirurgijos skyriaus ir apie septynis dešimtadalius stacionaro chirurgijos skyriaus respondentų teigia visiškai sutinkantys, kad informacijos pakako (1 pav.). Lyginant atsakymų pasiskirstymą tarp stacionaro chirurgijos ir dienos chirurgijos skyrių, galime pastebėti kiek didesnį visiško pritarimo pasirinkimą dienos chirurgijos skyriuje, tačiau šis skirtumas nėra statistiškai patikimas (p>0,05).

Rašytinės informacijos apie sveikatos priežiūrą ir procedūras pakankamumas įvertintas skirtingai, lyginant dienos chirurgijos ir stacionaro chirurgijos skyrių (2 pav.). Gautas skirtumas yra statistiškai reikšmingas (p<0,05). Jei daugiau nei aštuoni dešimtadaliai dienos chirurgijos skyriaus respondentų visiškai sutinka, kad rašytinės informacijos pakanka, tai tik pusė stacionaro skyriuje gulėjusių respondentų šiam teiginiui visiškai pritaria. Pagal atsakymų pasiskirstymus, galime daryti prielaidą, kad dienos chirurgijos skyriuje pacientai yra labiau informuojami rašytine forma nei stacionaro skyriuje. Nors statistinio ryšio koeficientas yra silpnas, tačiau jis parodo patikimą teiginių pasiskirstymą.

Kiek kitokie atsakymų pasiskirstymai vertinant konsultavimo apie pooperacinę priežiūrą ir procedūras (3 pav.).

Lyginant atsakymų pasiskirstymus dienos chirurgijos ir

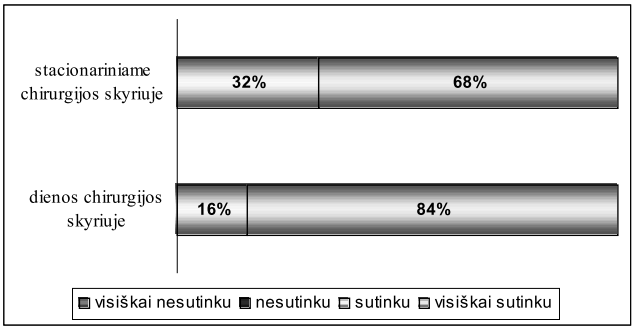

1 pav. Informacijos apie priežiūrą ir slaugą pakankamumas, proc.

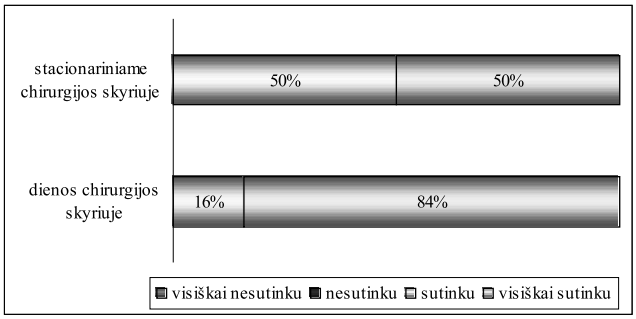

2 pav. Rašytinės informacijos apie sveikatos priežiūrą ir procedūras pakankamumas, proc. p<0,05

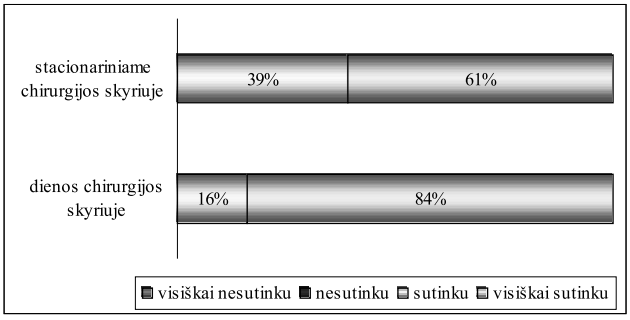

3 pav. Konsultavimo apie pooperacinę priežiūrą ir procedūras pakans kamumas, proc., p<0,05

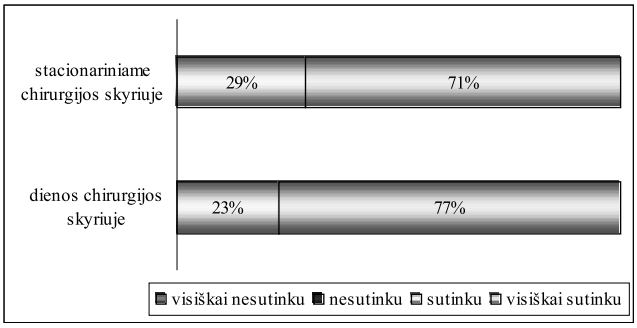

4 pav. Informacijos kaip stebėti savo savijautą ir galimus simptomus po operacijos pakankamumas, proc.

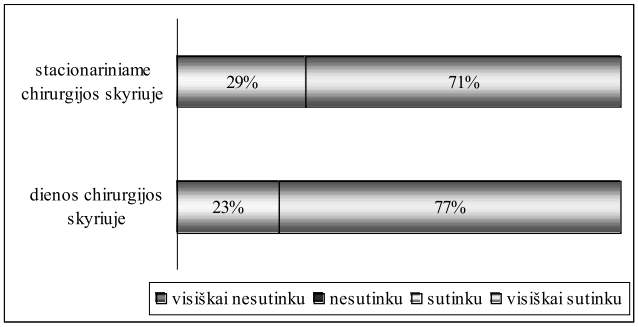

5 pav. Praktinės pagalbos kaip rūpintis savimi vertinimas, proc., p<0,05

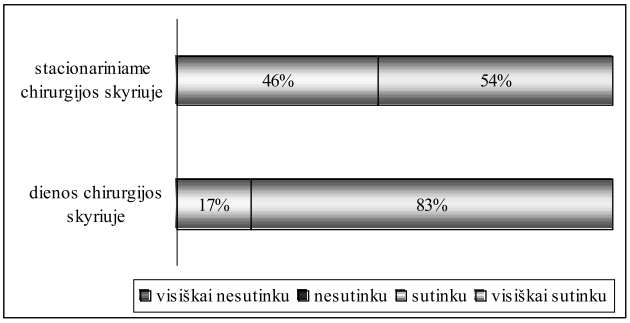

6 pav. Mokymo kaip teisingai kosėti vertinimas, proc. p<0,05

stacionaro skyriuose, gautas statistiškai reikšmingas skirtumas (p<0,05). Su pateiktu teiginiu visiškai sutinka daugiau nei aštuoni dešimtadaliai dienos chirurgijos skyriaus respondentų ir daugiau nei pusė stacionaro skyriaus respondentų. Galime daryti prielaidą, kad dienos chirurgijos skyriuje konsultacijos apie pooperacinę priežiūrą ir procedūras yra kokybiškesnės nei stacionaro skyriuje.

Pacientų savijauta po operacijos yra kiekvieno individuali, ir kiekvienas po operacijos jaučia skirtingus simptomus. Bet, remiantis mokslo literatūra [1], galima teigti, kad dažniausiai pasitaikantys simptomai yra skausmas operuotoje kūno vietoje, pykinimas. Todėl buvo aktualu sužinoti, ar pacientai gauna pakankamai informacijos, kaip stebėti savo savijautą ir galimus simptomus po operacijos.

Vertinant informuotumą apie savijautos stebėjimą ir galimus simptomus po operacijos, stebimas panašus atsakymų tarp dienos chirurgijos ir stacionaro skyriaus pasiskirstymas. Per septyni dešimtadaliai respondentų visiškai pritaria teiginiui, kad informacijos visiškai pakako (4 pav.).

Apibendrinant respondentų atsakymus į teiginį apie praktinę pagalbą kaip rūpintis savimi, gautas statistiškai reikšmingas skirtumas (p<0,05) tarp dienos chirurgijos ir stacionaro skyriaus respondentų atsakymų (5 pav.). Jei dienos chirurgijos skyriaus pacientų atsakymai yra pasiskirstę teigiamoje atsakymų skalėje daugiau nei septyniais dešimtadaliais, tai stacionaro skyriaus atsakymuose atsiranda ir neigiamų pasirinkimų: pusė respondentų visiškai sutinka, 4 proc. – nesutinka su teiginiu.

Tačiau vertindami teiginį: „Buvau mokomas, kaip teisingai kosėti, siekiant išvengti skausmo“, atsakymų pasirinkimas buvo gautas statistiškai patikimas skirtumas (p<0,05) tarp dienos chirurgijos ir stacionaro chirurgijos skyrių respondentų atsakymų (6 pav.). Nors neigiamų atsakymų nebuvo, tačiau su pateiktu teiginiu dienos chirurgijos skyriuje visiškai sutinka daugiau nei aštuoni dešimtadaliai, o stacionaro chirurgijos skyriuje - truputį daugiau nei pusė respondentų.

Analogiška situacija stebima nagrinėjant respondentų atsakymus į teiginį: „Buvau mokomas, kaip keisti padėtį lovoje, siekiant išvengti skausmo“. Daugiau kaip aštuoni dešimtadaliai tiek dienos chirurgijos, tiek stacionaro chirurgijos skyriaus respondentų visiškai sutinka, kad buvo mokomi apie padėties keitimą (7 pav.). Toks atsakymų pasirinkimas leidžia daryti prielaidas, kad abiejų skyrių pacientai informacijos kokybę vertina labai gerai.

Tai, kad slaugytojos kompetentingai atsako į visus rūpimus pacientui klausimus, visiškai pritaria devyni dešimtadaliai dienos chirurgijos skyriaus respondentų ir daugiau nei septyni dešimtadaliai stacionaro chirurgijos skyriaus respondentų (8 pav.). Tačiau tenka apgailestauti, kad vis tik keturi procentai apklaustųjų negavo atsakymų į jiems rūpimus klausimus.

REZULTATŲ APTARIMAS

Tyrimo pagrindu buvo priimtas chirurginių pacientų mokymo poreikio įvertinimas, kuris buvo naudojamas analizuojant šį poreikį X ligoninės dienos chirurgijos ir stacionaro chirurgijos skyriuose. Chirurginių pacientų mokymo problemos vis daugiau nagrinėjamos ir mokslo literatūroje. Pirmiausia, šis darbas įnešė kuklų indėlį į tebesitęsiančią diskusiją apie chirurginių pacientų mokymo poreikį ankstyvuoju pooperaciniu laikotarpiu. Tyrimas įrodo faktą, kad chirurginių pacientų mokymas padeda sveikti ankstyvuoju pooperaciniu laikotarpiu. Taip pat šis tyrimas gali tapti stacionaro chirurgijos ir dienos chirurgijos skyrių pacientų mokymo efektyvumo pagrindu. Tyrimo eigoje buvo išaiškinta, kad rašytine forma dienos chirurgijos skyriuje ligoniai yra labiau informuojami nei stacionaro chirurgijos skyriuje. Svarbu, kaip pacientai vadovaujasi mokymo rekomendacijomis. Jei pacientai rekomendacijų nepriima arba jų nesupranta, gydymas ir slauga bus mažiau efektyvūs [2,3]. Tyrimu įrodyta, kad respondentams pakanka informacijos apie savo savijautos stebėjimą ir galimus simptomus po operacijos. Informacijos, susijusios su operacijos eiga, suteikimas kartu su specialiais fiziniais prati-

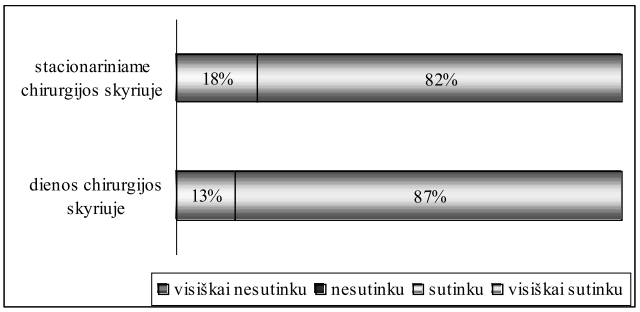

7 pav. Mokymo kaip keisti padėtį lovoje vertinimas, proc.

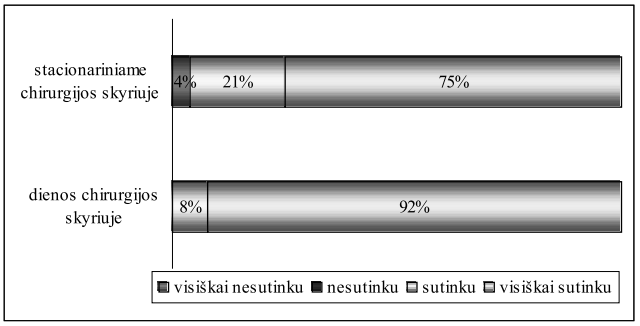

8 pav. Slaugytojų atsakymų į klausimus vertinimas, proc.

mais gerina pooperacinę eigą [7]. Rezultatai parodė, kad su specialiais fiziniais pratimais dienos chirurgijos skyriuje visiškai sutinka daugiau nei aštuoni dešimtadaliai, o stacionaro chirurgijos skyriuje truputį daugiau nei pusė respondentų. Galbūt tai turi įtakos, kad tyrime dalyvavę pacientai iš stacionaro chirurgijos skyriaus buvo atvežti skubiai operacijai, todėl priešoperaciniu laikotarpiu nebuvo suteikta pakankamai informacijos apie fizinius pratimus.

Gydymo laikas chirurginiuose skyriuose gerokai sutrumpėja didinant ligonio aktyvumą, skatinant anksti pradėti vaikščioti, įdiegiant savirūpą. O tai savo ruožtu skatina jėgų atgavimą, įgalina greičiau grįžti į namus. Kadangi organizmo atstatomieji procesai dar tęsiasi ir ligoniui esant namuose, jis ir jo artimieji informuojami, kaip reikia elgtis [6,7].

Kadangi dienos chirurgijos skyriuje medicinos paslaugos suteikiamos per 24 valandas, neatitraukiant paciento nuo įprastos jam socialinės aplinkos, todėl šiame skyriuje praktinė pagalba, kaip rūpintis savimi, yra geresnė nei stacionaro chirurgijos skyriuje. Taip pat konsultacijos apie pooperacinę priežiūrą ir procedūras yra kokybiškesnės nei stacionaro chirurgijos skyriuje.

IŠVADOS

1. Stacionaro chirurgijos skyriaus pacientai yra patenkinti jiems suteiktu mokymu ankstyvuoju pooperaciniu laikotarpiu. Pacientų manymu, daugiau dėmesio reikėtų skirti pacientų informavimui apie įmanomas komplikacijas, žaizdų priežiūrą.
2. Dienos chirurgijos skyriaus pacientų informuotumas apie savipriežiūrą ir slaugą ankstyvuoju pooperaciniu laikotarpiu vertinamas labai gerai. Pacientai skyrė aukštesnius vertinimus informacijos suteikimo kokybei pooperaciniu laikotarpiu.
3. Tiek dienos chirurgijos skyriaus, tiek stacionaro chirurgijos skyriaus pacientų informuotumas apie priežiūrą ir slaugą, konsultavimą apie pooperacinę priežiūrą ir procedūras pakankamas, bet jų požiūriai išsiskyrė dėl rašytinių instrukcijų savipriežiūrai bei mokymo pratimų. Dienos chirurgijos skyriaus pacientai įvertino šiuos teiginius geriau nei stacionaro chirurgijos skyriaus pacientai.

Literatūra

1. Dailydėnas D. Chirurginių ligonių slauga. Panevėžys, 2001.
2. Fredericks S, Genuge S, Sidani S, Wan T. Postoperative patient education: A systematic review. Clin Nurs Res, 2010; 19(2).
3. Kriukelytė D., Tamošiūnienė R. Slaugytojų požiūris į pacientų apmokymą. Sveikatos mokslai 2002; 4.
4. Marcum J, Ridenour M, Shaff G, Hammons M, Taylor M. A. Study of Professionl Nurses Perceptions of patients education. J Contin Educ Nurs. 2002; 33.
5. Mikutavičienė I. Ugdymo mokslo pasiekimai modernioje slaugos praktikoje. Kaunas, 2008.
6. Piščalkienė V. Chirurginė slauga : mokomoji knyga. Kaunas, 2008.
7. Piščalkienė V. Slauga perioperaciniu laikotarpiu. Kaunas, 2000.
8. Zagurskienė D., Misevičienė I. Pacientų ir slaugytojų nuomonės apie sveikatos mokymą ir slaugytojų dalyvavimą šiame procese palyginimas. Slaugos mokslas ir praktika, 2008; 44(11).
9. Zieren J, Menekos C, Muller JM. Does an informative video before inguinal hernia surgical repair influence postoperative quality of life? Results of a prospective randomized study. Qual life res, 2007; 16.

ASSESSMENT OF TEACHING NEED FOR SURGICAL PATIENTS

Jolanta Sondaitė, Loreta Bukartienė

Summary

Key words: surgical nursing, preoperative, postoperative period, education, day of surgery.

Patient teaching is concurrent of nursing, which is important for many patients and takes important place in today's health care system. The main role for organize health teaching is attached to nurse. As the patient may become independent and could take care for himself, it is needed to develop patent's teaching area and to value his demand.

Rising advanced number of operation, the demand of teaching patients is growing too. This research tried to value static surgical and day surgical patient's teaching demand in early post-operative period, also to compare with day surgical and static surgical patient's teaching demand.

For data analysis statistical data analysis program SPSS 13.0 version was used. Hypothesis about independence of two features was checked by using chi quadrat (χ^2) canon. To compare variables was used percentage frequency 95% reliance intervals. Index differences counted statistical weighty, when $p<0.05$.

The results of research showed that inpatient surgical patients in period before operation are taught of exercises which help to escape of complications in period of post-operation. Patients get information about their care and nursing. From the survey results we can see that day surgery patients are more taught and they are given more information than inpatient surgical patients.

Correspondence to: loretabukartiene@gmail.com

Gauta 2012-01-16